

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ

(ਨਾਟਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੁਝ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਬਾਹਰੋਂ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ।)

ਪਿਤਾ : ਕੀ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਅੱਜ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ?

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਇਕ ਲੇਖ ਏ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਅੱਜ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਕਲਚਰ
ਦੇ ਸੰਕਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਨਾ ਹੈ।

ਪਿਤਾ : ਰਾਤ ਜਿਥੇ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ ਐ ?

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਹਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕਾਫੀ ਗਰਮ ਗਰਮ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਏ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ।
ਕੁਝ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਵੀ ਸਨ।

ਪਿਤਾ : ਤੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਐਵੇਂ ਖਹਿਬੜਦਾ... ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਮੰਨਣੀ
ਬੜੀ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਇਏ ਖਹਿਬੜਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਇਕ ਮਸਲਾ ਏ
ਇਸਦੇ ਕਈ ਪੱਖ ਨੇ। ਜੇਕਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ
ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਿਥੇ ਹੋਏਗੀ ?

ਪਿਤਾ : ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਬਹਿਸ ਵਾਲੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਨਹੀਂ।
ਹੁਣ ਤਾਂ ਗੱਲ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਤੱਕ ਪੁੱਜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ
ਬਹਿਸ ਹੋਵੇ ਹਰ ਇਕ ਨੇ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਈ ਪੱਖ ਪੂਰਨਾ ਐਂ
ਤੇ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕਹਿਣੀ ਐ। ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ
ਆਪਣੇ ਸਟੈਂਡ ਤੋਂ ਹਿਲਣਾ ਏ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਹ ਗੱਲ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਬਾਕੀ
ਸਾਈਲੈਂਟ ਮਜ਼ਰਟੀ ਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਸਲੇ ਦੇ
ਹਰ ਪੱਖ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਦੀ
ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਇਹ ਡਿਸਕਸ਼ਨ ਸੈਸ਼ਨ
ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪਿਤਾ : ਕਾਹਦੇ ਸੈਸ਼ਨ... .. ?

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਪਿਤਾ ਜੀ, ਆਫਟਰ ਡਿਨਰ ਸੈਸ਼ਨ। ਹਫਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਰਾਤ
ਦੇ ਖਾਣੇ ਬਾਅਦ ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਾਨ ਵਿਚ ਜਾਂ
ਕਲਾਸ ਰੂਮ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਵਕਤਾ ਬੋਲਦੇ ਨੇ
ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਸਟੈਂਡ ਦੱਸਦੇ ਨੇ।

ਪਿਤਾ : ਰਾਤੀਂ ਤੂੰ ਬੜੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਆਇਆਂ... ਕੋਈ ਖਾਸ ਨੁਕਤਾ ਸੀ ?

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਹਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਰਾਤੀਂ ਨੁਕਤਾ ਸਿੱਖ ਕਲਚਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰ ਦੀ ਇੱਕਸਾਰਤਾ ਸੀ ਤੇ ਸੰਦਰਭ ਖਾਲਸਤਾਨੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕਲਚਰ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹੀ ਉਸਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਤੇ ਬੁਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰ ਵਿਚ ਕੀ ਦੇਣ ਹੈ ?

ਪਿਤਾ : ਤਾਂ ਕੀ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ?

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰ ਵਿਚ ਇਸ ਪਾਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸੁਆਲ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਹੈ ਤੇ ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਪਿਤਾ : ਯਾਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਕਿ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਆ ਜੁੜੀ ਹੈ ?

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਅੱਜ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਨਫਲਿਕਟ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਟੇਟ ਪਾਵ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕੋਲ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਕੋਨਮੀ ਅਤੇ ਕਲਚਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲ ਹੈ।

ਪਿਤਾ : ਇਹ ਕਾਫੀ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਨੁਕਤਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਹਾਂ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਹੈ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਇਹਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਵੀ ਭਰਿਆ ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬੋਲਿਆ...।

ਪਿਤਾ : ਤੂੰ ਕੀ ਬੋਲਿਆ ? ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਬੋਲਿਆ ਹੋਣੈ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕਿਸੇ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਖਲੋਤੇ ਸੁਪਰਸਟਰਕਚਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕਲਚਰ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਫਿਊਡਲ ਕਲਚਰ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਮਹਾਂਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਰਾਜ ਨੂੰ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਇਕ ਫਿਊਡਲ ਰਾਜੇ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਫਿਊਡਲ ਕਲਚਰ

ਦੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰ ਨੂੰ ਜੋ ਮਾਨਵੀ ਦੇਣ ਸੀ ਉਹ ਪਿਛੇ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਧਰਮ ਲੁੱਟ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਜਮਾਤ ਲਈ ਲੁੱਟ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਇਕ ਕਮੀਊਨਲ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਇਹ ਰੂਪ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਨਹੀਂ। ਗੈਰ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਹੀ।

ਪਿਤਾ : ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਸੀ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦਾ ?

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਆਪਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਨਜ਼ਰਾਂ-ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ਼ਾਰੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਪਿਤਾ : ਕੀ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ? ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਡਰ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਨਾ ਕਿ ਇਹ ਬਹਿਸ-ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਹੋਰ ਵੀ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਣਾ ਇਸਨੇ। ਤੇਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ 'ਗੁਰਮੁੱਖ' ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਕੀ ਦੱਸ ਗਿਆ ? ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ।

ਪਿਤਾ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਐ ਪਰ ਤੇਰੀ ਬੜੀ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਅਸਲੀ ਟੀਚਰ ਤੇ ਸਟੂਡੈਂਟ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਨਾਸਤਕਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਡੀ ਨੂੰ ਹ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਐ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਅਸਲੀ ਟੀਚਰ ਤੇ ਸਟੂਡੈਂਟ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਨਾਸਤਕਤਾ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਮ ਬਹਿਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪਿਤਾ : ਤੇਰੇ ਬਈ, ਨਾਸਤਕਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਡੀ ਨੂੰ ਹ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਐ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਪਿਤਾ ਜੀ ਉਹ ਹੋਈ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਧੀ, ਜਿਸ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਪਲੀ ਐਉਹਦੇ ਲਈ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਮਝਣੇ ਬੜੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਲਈ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਮਝਣੇ ਬੜੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੇ। ਇਸੇ ਖੇਤਰ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕਦੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਸਤਕ ਹੋਣਾ ਕੋਈ ਮੋਹਣਾ ਨਹੀਂ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬੇਹਤਰੀਨ ਸਿਪਾਹੀ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਨਾਸਤਕ ਸੀ ਤੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤੇ 'ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਇਹੋ ਆਖਿਆ ਸੀ।

ਪਿਤਾ : ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਐ ਕਿ ਤੂੰ ਵੀ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਕਰ ਰਿਹਾਂ ਪਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਵਰਜਾਂਗਾ ਨਹੀਂ। ਬੰਦੇ ਨੂੰ
ਆਪਣੇ ਅਕੀਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

(ਪਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

ਗੁਰਮੁੱਖ : ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਐ, ਭਾਵੇਂ ਮੈਨੂੰ
ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੰਨਣੀ ਨਹੀਂ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਤੇ ਬਈ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਐ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੀ ਫਿਰ ਤੂੰ ਕਿਉਂ
ਕਰੇਂਗਾ ?

ਗੁਰਮੁੱਖ : ਜੇ ਨਾ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਾਂਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਕੁਤਾਹੀ
ਕਰ ਰਿਹਾਂ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ?

ਗੁਰਮੁੱਖ : ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਨੇਕ ਨਹੀਂ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਮਤਲਬ ?

ਗੁਰਮੁੱਖ : ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਮਸਲੇ ਦੇ ਤਰਕ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਪਰ ਕੁਝ ਮਸਲੇ ਐਸੇ ਨੇ
ਜਿਹੜੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
'ਚੋਂ ਇਕ ਮਸਲਾ ਧਰਮ ਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਸਿਆਸੀ ਵੀ ਬਣ
ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਮਸਲਾ
ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਤਾਂ ਤੂੰ ਚਾਹੁੰਨਾ ਐ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲਾਂ ?

ਗੁਰਮੁੱਖ : ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਪਰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦਾ ਖਿਆਲ
ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰ ਏ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਪਰ ਜੇ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ
ਰਾਤੀਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਿਖ ਪਾਲਟਿਕਸ ਬਾਰੇ ਕਹੀਆਂ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ
ਬੜੀਆਂ ਸਖ਼ਤ ਸਨ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਮੈਂ ਤਾਂ ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿਰਫ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖਣੀ ਚਾਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ
ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਧਰਮ ਸਿਆਸਤ ਇਕ ਪਿਛਾਖੜ ਸਿਆਸਤ ਐ ਜੋ
ਕੋਈ ਵੀ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕੇਗੀ।

ਗੁਰਮੁੱਖ : ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਐ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ
ਕਿਸੇ ਤੁੱਕ ਦਾ ਵੀ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ?

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਨਹੀਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਤੁੱਕ
ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਤੁੱਕ ਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜੀ
ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗਲ 'ਚ ਪਾਈ ਤਖ਼ਤੀ ਉਪਰ ਲਿਖੀ
ਸੀ।

‘ਹਮ ਪਾਪੀ ਤੁਮ ਬਖਸ਼ਣ ਹਾਰ।’

- ਗੁਰਮੁੱਖ : ਹਾਂ ਉਹ ਇਹਦਾ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।
- ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਮੈਂ ਉਸ ਤੁੱਕ ਦੇ ਸੱਚ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਟਿਪਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਖੰਡ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੱਚੇ ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਹਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਝੂਠ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਉਹ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੱਦੀਓਂ ਲਹਿ ਜਾਣ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦੇ। ਭੁੱਲਾਂ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਦਾ ਪਾਖੰਡ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪਿਛਾਖੜ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਇਕ ਭਾਗ ਹੈ।
- ਗੁਰਮੁੱਖ : ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਥੋੜਾ ਹੋਰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ।
- ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : 1960-61 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਮਰਨ ਵਰਤ ਰੱਖਿਆ। ਵਰਤ ਤੋੜਿਆ ਤੇ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਲਈ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜੇ। ਫਿਰ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਗਨੀ ਕੁੰਡ ਵਿਚ ਸੜਕ-ਮਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਣੇ ਪਏ।... ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸਿਆਸਤ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਦੂਜੇ ਚੌਥੇ ਸਾਲ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਭੁੱਲਾਂ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਲਈ ਜੋੜੇ ਸਾਫ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ... ਤੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਤਖ਼ਤੀਆਂ ਪਾਉਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਚਾਬਕਾਂ ਖਾਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ...।
- ਗੁਰਮੁੱਖ : ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਗੁਰੂ ਔਗੋ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ, ਭੁੱਖ ਬਖਸ਼ਾਉਂਦੇ ਨੇ... ਇਹ ਸਾਡੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਹੈ।
- ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਮਰਿਯਾਦਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਿਸੇ ਨੇਕ ਕੰਮ ਲਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਐ ਨਾ ਕਿ ਪਖੰਡ ਲਈ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਬੈਠੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
- ਗੁਰਮੁੱਖ : ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਖਿਆਲ ਐ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ?
- ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਧਾਰਣ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਤਾਂ ਇਹ ਲੋਟੂ ਸਿਸਟਮ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੈ ਇਥੇ ਹਰ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਵੀ ਲੁੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਐ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੀ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਐ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਬਹੁਤੀ ਸਿੱਖ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਲੁੱਟ ਉਹਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਐ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਫ ਐ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਗਲਾਂ 'ਚ ਤਖ਼ਤੀਆਂ ਪਾਈ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਲੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ। ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਉਠਦਾ ਬਹਿੰਦਾ ਏਂ... ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਂ।

ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

(ਗੁਰਮੁੱਖ ਤੇ ਦੋ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ।)

- 1 : ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਐ ਕਿ ਤੂੰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹਮਾਇਤੀ ਐਂ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ ?

ਗੁਰਮੁੱਖ : ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਐ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਰਵਈਆ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਅਗਲੇ ਨੂੰ ਗੱਲ ਮੰਨਾਓ ਜਾਂ ਅਗਲੇ ਦੀ ਦਲੀਲ ਅੱਗੇ ਮੰਨ ਜਾਓ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦੇ।

- 2 : ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸ: ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਠੀਕ ਹੈ। ਸਧਾਰਣ ਹਾਲਾਤ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਪਰ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।

ਗੁਰਮੁੱਖ : ਹੁਣ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ ?

- 1 : ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਫਰੰਟ ਸਾਡੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਅਹਿਮ ਫਰੰਟ ਹੈ ਤੇ ਲਹਿਰ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਲਈ ਇਸ ਫਰੰਟ 'ਤੇ ਸਾਡੀ ਚੜ੍ਹਤ ਰਹਿਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤੇ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨੇ।

ਗੁਰਮੁੱਖ : ਪਰ ਇਹ ਆਫਟਰ ਡਿਨਰ ਸੈਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।

- 2 : ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਾਂਗੇ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੁਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੋਹਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੱਲ ਪੁੱਠੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ।

ਗੁਰਮੁੱਖ : ਯਾਨੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੋਹਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੁੱਕਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਵੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਹੁਣ ਛਿੱਥੇ ਪੈ ਕੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।

- 1 : ਕੀ ਮਤਲਬ ? ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਿਧਰੋਂ ਆ ਗਏ ?

ਗੁਰਮੁੱਖ : ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਕਦੀ ਹਰਦੁਆਰ, ਕਦੀ ਜਗਨਨਾਥਪੁਰੀ, ਕਦੀ ਮੱਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨਾਲ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਕੇ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਹਾਰ ਕੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਵਾਂਗ ਛਿੱਬੇ ਪੈ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਪੱਥਰ ਮਾਰਨੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।

2 : ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਅੱਜ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ। ਹਕੂਮਤ ਸਾਡੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ? ਰੋਜ਼ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ?

ਗੁਰਮੁੱਖ : ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਐਕਸ਼ਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।

1 : ਲੈ ਬਈ ਆਪਣਾ ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੂਰਾ ਚੇਲਾ ਐ। ਬਹਿਸ 'ਚ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਖਾਣ ਲੱਗਾ।

2 : ਤੇ ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਵੇਂ ਤੈਸ਼ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉ ਅਸੀਂ ਵੀ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਦਰ ਮਰਦੇ ਹਾਂ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਹੋਈ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਬੋਲਦੇ ਰਹੇ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

1 : ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਧੀ ਐ। ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਬਸ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਾਡੇ ਰਾਹ ਦਾ ਰੋੜਾ ਨਾ ਬਣਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਣੀ।

(ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਆਉਂਦੇ ਨੇ)

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਕੀ ਗੱਲ ਐ ਜਵਾਨੋ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਓ ?

1 : ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਏਗਾ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਕਿਉਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ? ਹਾਂ, ਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣਾ ਐ ਕਿ ਆਫਟਰ ਡਿਨਰ ਸੈਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਰ ਪੰਦਰੀਂ ਦਿਨੀਂ ਆਫਟਰ ਲੰਚ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਈਏ... ਬਾਹਰੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦੀਏ ਤਾਂ ਕਿ ਸਿਰਫ ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਨਹੀਂ ਦੂਜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਣ। ਆਸਾਮ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਿਆ ਉਹ ਤਾਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਰਾਜ

ਦੇ ਬੜੇ ਮੁੱਦਈ ਨੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸੱਦਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਵਾਈਸਚਾਂਸਲਰ ਨਾਲ ਆਪੇ ਗੱਲ ਕਰ ਲਵਾਂਗਾ।

2 : ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋਗੇ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆ ਕੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਬੋਲਣ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਹਾਂ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣਨਾਂ ਚਾਹਵਾਂਗਾ। ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੱਸਾਂਗੇ ਕੁਝ ਸੁਣਾਂਗੇ... ਤਾਂ ਹੀ ਗੱਲ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗੀ। ਵਿਰੋਧਤਾਈਆਂ ਦੇ ਭੇੜ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸੱਚ ਨਿੱਖਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁੱਖ : ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਤੱਕ ਚਲੋ। ਉਥੇ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਠੀਕ ਐ ਚਲੋ। (1 ਅਤੇ 2 ਨੂੰ।) ਅੱਛਾ ਬਈ ਮੇਰੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ।

(ਦੋਨੋਂ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਗੁਰਮੁੱਖ ਦੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੋਨੋਂ ਆਪਸ 'ਚ ਭੇਦ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ 'ਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਨੇ।)

1 : ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਤਜਵੀਜ਼ ਦੇ ਗਏ ਨੇ।

2 : ਦੇਖੀਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਸਿਰੇ ਚੜਦੀ ਐ ਕਿ ਸਾਡੀ।

1 : ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਸਾਮ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਪੈਣ।

2 : ਸਾਡੀ ਪਲੈਨ ਠੀਕ ਨਿਕਲੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਹੁਣ ਉਥੇ ਧਰਮਰਾਜ ਨਾਲ ਹੀ ਬਹਿਸ ਕਰਨਗੇ।

(ਦੋਨੋਂ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।)

ਵਿ : 1 : ਸੁਣਿਆ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਐ।

ਵਿ : 2 : ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਐ।

ਵਿ : 3 : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਐ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਧਮਕੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਐ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਾਤਮ 'ਤੇ ਆਇਆ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਿੱਝ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਵਿ : 4 : ਇਹ ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਐ।

ਪਿਤਾ : ਹੁਣ ਧੀਏ, ਕਾਹਦੀ ਉਡੀਕ ਏ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਉਣਾ ਸੀ ਉਹ ਆ ਗਏ ਨੇ।

ਪਤਨੀ : ਪਿਤਾ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਏ।

ਪਿਤਾ : ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ। ਸਾਰੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਫੈਲੀ ਹੋਈ

ਐ। ਹੱਤਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਅਲਟੀਮੇਟਮ ਦਿੱਤਾ ਏ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੋ:
ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਾਤਮ ਜਾਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ
ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇਣਗੇ।... ਭਾਵੇਂ ਤੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ
ਗੁਰਸਿੱਖ ਭੈਣ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਪਤਨੀ : ਕਦੀ ਭੈਣ ਦੇ ਇਹ ਵੀਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤਾਂ ਪੁੱਛ ਲਵਾਂ ਕਿ
ਕੀ ਉਹ ਉਸੇ ਨਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਲੜ ਰਹੇ ਨੇ ਜਿਥੇ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਸੁਹਾਗ
ਖੋਹਣਗੇ?

ਪਿਤਾ : ਉਹ ਫਾਸ਼ੀ ਇਹਦਾ ਕੀ ਜੁਵਾਬ ਦੇਣਗੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਕੋ ਗੱਲ
ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹਰ ਉਸ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।

(ਗੁਰਮੁੱਖ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।)

ਗੁਰਮੁੱਖ : ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।

ਪਿਤਾ : ਗੁਰਮੁੱਖ ਤੂੰ...?

ਪਤਨੀ : ਤੈਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ?

ਗੁਰਮੁੱਖ : ਭਾਬੀਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕੀ? ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ
ਇਹੀ ਆਖਣ ਆਇਆ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ
ਜਲੂਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਤੁਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਸੀਂ
ਵਿਦਾਇਗੀ ਉਸੇ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਦੇਵਾਂਗੇ ਜਿਸ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਉਹ
ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੱਕਦਾਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਿਤਾ : ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਉਹ
ਸੱਚ ਦੀ, ਤਰਕ ਦੀ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦੇ
ਹਨ।

(ਇਕ ਮੁੱਦਰਾ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਫਰੀਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।)